

Szávai István

Iskola és iskola

Értekezletre vagyunk hivatalosak. Az iskola szemetes. Szemetes persze az egész lakótelep, de az iskola környéke még inkább: almák, sütemények, szalvéták, év vége felé széttépett füzetek. Papírgyűjtéskor mindenféle újságok. Törött lécekkal tarkított kerítés, a bejárat mellett félig leszakítva lógó szemétygyűjtő, színig tele szeméttel. Hogy lenne még, hogy van utánpótlás, azt a tövénél díszelgő kupac jelzi.

Az udvar aszfaltján néhány vasvázás mászóka. A racionális gondolkodású tervező mellőzte aljáról a homokos gödröt, tudván, az egy eső után úgymint bevándorolna a gyerekek cipőjén a folyosókra. Ásni kellene, utántölteni. Hagyjuk a fenébe! Néhány kartörés után majd megtanulnak vigyázni magukra a srácok.

Az udvaron félállású kertész kapálgat félmeggyőződéssel pusztulófélben lévő bokrocskák között. Locsolási tilalom van! Gyep és bokor boldoguljon, ahogy tud. Itt még nem találták fel a fűt kutat.

Ha esős időben érkezünk, vakarhatjuk a fejünket, mert a cipőnk legfeljebb a lépcsők élén. Hiányzanak a régi jó vaskaparók. (Felbotlanának benne, kirugdosnák, belepné a föld! Meg egyáltalán!) Az obligát file lábtörő hiába nőne sokszorosára, nem tudná ellátni a sok kis cipő letisztogatásának nemes feladatát.

Rövid magyarázkodás után a rideg portás beljebb enged, még az értekezlet irányát is megmutatja. (Majd csak késő délután enged le néhány üveg sört, amitől kedélye enyhül.) Ha szülőként érkezünk volna, hogy a gyermekünket képező tanulóval beszéljünk, mondjuk otthon felejtett lakáskulcsunk ügyében, nem lenne ilyen könnyű az átjutás. Szülő nem mehet be az aulába, legfeljebb vezetői engedéllyel. Hogy a vezetőhöz is az aulán át visz az út? Ne őrlődjünk most ezen. Induljunk el sáros lábbal, rossz lelkiismerettel valamelyik belső csapáson. A vékonyabb a tanáriba, a vastagabbak a termék felé vezetnek. Óvatosan haladjunk, a fal mellett, így legalább onnan nem robban belénk senki. A száz-egynéhány személyesre tervezett térben legalább négyszáz gyerek gyülekezik, várja a fél nyolcas csengetést, hogy bemehessen a termékbe. A tornaterem folyosóján ettől nem kell tartanunk. Lassú ütemben hömpölyög egymással szemben, előretartott táskákkal, öklökkel két gyerekfolyam. Itt csak arra kell vigyázni, ne kerüljünk örvénybe. Egyébként az aulabeli nagy nyüzsgés, meglepő módon, elég ritkán vezet karambolhoz, néha két perc is eltelik, mire a kőre zuhan valaki.

A WC előtt egy tanár válogat gondterhelten kulcsai között, az eredmény láthatóan nem elégíti ki, nagy levegőt vesz, bemegy a tanuló WC-be. Kifelé jövet fülénél fogva hozza a dohányzáson kapott nyolcadikost. Mi is szeretnénk könnyíteni magunkon, beállunk hát az illemhely felé sodródó laza sorba. Az ajtónál a hatodikos ügyeletes egyik osztálytársával veszekszik a hiányzó tisztasági csomag miatt. Nagy természetű nyolcadikos halad befelé, persze tisztasági nélkül, nagyúri legyintéssel. A kis negyedikes kötelességszerűen mutatja fel csomagját, arcán az önbecsülés romjaival. Elhatározza, legközelebb azért sem hozza ki. Ettől jó kedve lesz, nagyot vág az ajtóra.

A WC-be érve megértjük a tanár úr mély lélegzetét, mi is jobban tettük volna. Csak annak örülünk, hogy dolgunk jellege nem teszi szükségessé a hosszabb tartózkodást, az agyonáztatott ülőkék használatát - amelyekre bizony nem víz csepegett. (A kis elsős halkán súgja otthon: "Ott mindig pisis az ülőke!") Suttog, mert hogyha az iskolában valami nincs rendben, az csak a gyerekek, az ő bűne lehet.) A lehúzással is gondunk lenne, hiányzik a lánc. Az előttünk nagyobb dologban jártas tanuló sem tudott megbirkózni a feladattal. Segítőkészen felnyúlunk a tartályhoz, lenyomjuk a kart. Fél siker. A kagyló tele lesz ugyan vízzel, majd lassan lepad, egyébként minden marad a régiben. Papír nincs, hogy a tisztaságból is hiányzik - a ceruzával ellentétben -, a fal jelzi. A kézmosással nincs gondunk, két csapból is ömlik a víz az előtérben. Természetesen elzárjuk, bár elég nehezen megy. A következő gyerek nem is kínlódik velem, nyitva hagyja.

Utunk a büfé folyosója előtt vezet tovább. Óriási tömeg, tolongás, a büfés néni kiabál. A nyolcadikosok rutinosan lökdösik hátra a kicsiket, mire mégis odaérne, becsöngetnek, futhat az osztályba. Felrántja az ajtót, négy-öt ablakot rögtön bevág a zuhat. Most épp egyik sem tört ki, a kicsi megnyugodva ülhet helyre.

Az aula szélén, egy padon, hat-nyolc takarítónő dohányzik, beszélget, veszekszik. Becsöngetés után majd elindulnak, eltüntetik az ösvényeket a folyosókról, amit a nap folyamán még négyszer megismételnek. Közte újfent beszélgetés, dohányzás, veszekedés.

- Tanár bácsi! Légy szíves, gyere a szertárba!

Elhülve meredünk a távozó pár után. Csinos, fejlett nyolcadikos lány, fiatal tanárral.

- Ugyan már! - nyugtat meg nevetve időközben előkerült ismerősünk.

- A fiatal kolléganő csak egy dobozt szeretne levetetni a felső polcra. De hát mégsem szólíthatja a gyerekek előtt Jóskának!

Hová lenne a tekintélye, ha kiderülne róla, ő is ugyanolyan Jóska, mint a boltos?

Ilyen lényeges pedagógiai kérdésben nem merünk nyilatkozni, pótcselekvésként a WC állapotát tesszük szóvá, némi iróniával. Ismerősünk hangja lehalkul, arca komor, fejével óvatosan az igazgatói szoba felé integetve magyarázkodik.

Az értekezlet témája az esztétikai nevelés. Elhangzik a szép magyarsággal megírt vitaindító, az előre kijelölt véleménynyilvánítók is előadják nézeteiket, eredményeiket. Néhány spontán hozzászólás, egyik-másik kissé eltér a tárgytól. Szünet, kávézás, aztán válasz a hozzászólásokra. Minden szabályszerűen folyik. A minőségbiztosítási programnak megfelelően. Sorra teljesítik az iskolai munkaterv feladatait.

Az óráit mindenki megtartja, erre nem lehet differenciálni. A minőségbiztosítási program főleg az órán kívüli "túlteljesítményeket" értékeli. Klasszikus csapdahelyzet. Néhány jó tanár vért izzad, hogy megteremtse a tantárgyi alapfeltételeket, elviselhetővé tegye az órákat. A gyengék meg sorra szervezik a versenyeket, kiállításokat, bemutatókat, jegyezgetik be a minőségpontokat.

Értekezlet után rövid beszélgetés az igazgatói irodában (folyosóról nyíló vagy titkárságon át megközelíthető, esetleg tanárral oldalajtón át érintkező hivatali fogadószoba), majd "megtekintünk néhány tantermet". Az iskola büszkeségében kezdünk, a szónyegpadlós nyelvi laborban lépni alig lehet, válaszfalak, fejhallgatók, magnó, számítógép. Néhány gyerek magántanári rásegítéssel akár be is juthat egy elit gimnáziumba, a többségtől azért ne kérdezzük meg az oktatott nyelven, merre van a tanári szoba. Ja, igen. Ahogy belépünk a terembe, a gyerekek felállnak, és kórusban köszönnek. Ez majd minden teremben így lesz.

A számítógépteremben nincsenek válaszfalak a gépek között, néhány gyerek akár képeket is tud beszúrni Word dokumentumba, de az sem kizárt, hogy felhasználói programok helyett inkább csak "szemléletmódot" kapnak.

A magyar szakteremben a falakon függő csónaklakkal mázolt keretből bámuló arcképek hivatottak irodalmi hangulatot teremteni. A fizika-kémia terem nagy asztalairól lepusztultak a konnektorok, szekrényajtók. A szertár felszereltségének megtekintése után tudjuk, itt didaktikai csúcsteljesítmény a havonta-kéthavonta bemutatott tanári kísérlet.

Rajzterem nincs. Ha van, nincs benne vízcsap. A felszerelés egy szekrényben lapul. Rajzablák, üres üvegek, néhány mértani test. Dekorációs anyagok. Vékony lécekből összerótt faliújságra kis rajzocskák, festményecskék rajzszögezve. Halvány csendéletek, nonfiguratív mintázgatások.

A technikateremben néhány éve még voltak bizonyos központi műhely által leszábotott anyagok, amelyekből össze lehetett ügyetlenkedni fadóbozkákat, kis sorompószerű izét, más efféléket. Kalapácsok, fogók, fűrészek, kézi barkácsszerszámok. A falcasztalok persze már akkor sem működtek, márpedig a famunka első feltétele, hogy meg tudjam fogni az anyagot. Volt, ami volt, most már semmi nincs. Feladatlapokat töltögetnek.

A biológia-földrajz terem hátsó falán a tartóban foszladozó térképek. Oldalt felpördült szelű "applikációs táblák". Madarak, gombák. Egy szekrényben néhány műanyag vázas mikroszkóp, zilált tollazatú kitömött madarak, műanyag modellek porosodnak.

Ha órát is látogatnánk?

"Akkor tehát, tessék, az ókori görögök történelme. Vegyük. Az ókori görögök története. Hát a dór állam a Peloponnészoszon, idő előtt nyolcadik század. Meghódítás eredményeképpen jött ez létre. Megdöntötték a műkénéi kultúrát. Leigáztak. Körüllakók, helóták, földek parcellákra osztása, állami és katonai. Módszere."

Közben időnként:

"Csend legyen! Maradj abba fiam vagy szétültetlek! Inkább írjunk dolgozatot?" A gyerekek füzetbe irkálnak, munkafüzetet töltenek.

Illetve hát ezt mégsem látjuk, mert amit mi láthatunk, az "bemutatóóra". Más mű-faj.

Már két héttel előtte tudja mindenki: mi készül. A gyerekek külön feladatokat kapnak, órákon át könyvtáraznak, gyűjtenek, a kollégák apró szívességeket tesznek. Előző nap aztán megkezdődik az igazi sürgés-forgás. Egy helyre kerül a még használható írásvetítő, magnó, diavetítő. Az óra korszerűségét ugyanis a bevetésre került technikai eszközök száma minősíti. Asztalterítő, virág. A kezdés előtt fél órával megjelennek az "ünneplőruhás" gyerekek, becsukódik mögöttük a teremajtó. Gyorsan elpróbálják még egyszer az óra menetét. A kitűzött időpont után öt perccel aztán hímők jó pihegve a tanáriba. Látogatók fel, a vigyázzban álló gyerekek közt hátra a székekhez. Jelentés, a csoportok előadják tudományukat, az óra jól pereg, az a néhány gyerek, aki esetleg megzavarhatná, "elfelejtett" bejönni. Az időből ugyan jócskán kifutunk, de ez nem zavar senkit, az óra utáni megbeszélésen mindenki kifejezi örömét, hogy egy ilyen remek órát láthatott. Amiben ennyi munka volt.

Hát, igen. Máshol kellene lenni! Vagy ha már itt, akkor ne értekezletet, órát látogassunk, érkezzünk egy féktelen, vad farsangi mulatságra, azt már csak nem tudják elrontani!

Hetekkel a farsang előtt megkezdődik a gyerekek agitálása: "Aki felöltözik, ingyen jöhet be a farsangi bálra!" Érkeznek is a kis jelmezesek, öltöznek be a szülők fabrikálta jelmezesodákba, vagy felkötik a farmerra a pisztolyt, kockás ing, kendő az arc elé, indulhat a kis cowboyok, hirdetőoszlopok, hótündérek hada. Előbbiek izgatottan, idegesen cipelik a nehéz munkával készült jelmezt, vajon lesz-e sikerük, kapnak-e valami jutalmat, utóbbiak zavartan ténferegnek, ha lehet, megszöknek a sorból, hisz ők csak az ingyenes bejutás miatt vettek fel ezt-azt. A közönség unottan ücsörög, majd csak akkor élénkül meg, ha a kollektív jelmezesek következnek, a beöltözött osztályok. Végre - néhány percre valóban karneváli hangulat támad. Tapsok, füttyszó. Aztán mindenki levetkőzik, átöltözik, fél óra diszkó, majd jó egy óras eredményhirdetés, tombolahúzás következik. Közben a büfék előtt végtelen sorok állnak, a táncolók között kis alsósok rohangálnak. Gazdája kerül az utolsó tárgynak is, még egy órácska tánc, néhány csoport lassan tényleg táncolni kezd, de mire belemelegednének, indulhatnak haza, vége a farsangnak. Meg lehet számolni a bevételt, sóhajtani egyet: "Na, ezen is túlestünk."

Az iskola teljesítmény-orientált munkafeladattá, a szülők jelmezkészítő vetélkedésévé változtatja az önfeledt bolondozás ünnepét. "A szülők ezt igénylik!" Elképzeljük az egy tömbbé vált szülőket, akik ezt az iskolát igénylik.

Ezt a szegényes, üres, semmiségekkel hivalkodó, suta, ügyetlen, életidegen világot. Ahol az akadályverseny teremről teremre vándorlást, kitöltögetett feladatlapokat jelent. Az órák csontunalmasak. Néhány év múlva már nem emlékeznek a tanárok nevére. Az igazgató üresfejű hivatalnok, örül, hogy megmenekült az órák mindennapi gyötrelmétől, belemerül az adminisztrációs hínárvilágba, jobb óráiban feljebb jutásról álmodozik, legbelül tudja, a legjobb, ami történhet vele, hogy innen megy nyugdíjba. Hagyjuk ezt az iskolát. A gyerekek is itt fogják hagyni. Megszabadulnak nyolckilós táskarendszerüktől (hat kiló a háton, jobb oldalt a tornazsák, balon az uzsonnás, elől lóg az "úszásé" - ha épp tanfolyam van, kézben, egy szatyorban az aktuális bevinnivaló), elballagnak.

Napokkal előre próbálgatják. Sorakozó, indulás, éneklés. Elöl már mást énekelnek. Hírlánc. Most az jön! Lassabban! Gyorsabban!

Rupert unott képpel ténfergi végig.

- Mi az, Rupert? Leplezed a meghatottságot?

- Hát most nem azért... de tényleg. Először még érdekes is volt... végigmenni az iskolán, látni a sorfalat álló gyerekeket. Volt benne valami... megható. De mostanra már tökunalmas.

Na, igen. A spontaneitás könnyen utat nyithat a valódi érzelmek, viselkedések előtt, és ki tudja, mifélek lennének ezek? Mert hát mi történik a ballagás utolsó eseményén, a banketten? Amikor a nyolcadikosok magukra maradnak az osztályfőnökökkel, egy-két szaktanárral?

A ballagás végén rajtaütésszerűen eltűnnek a gyerekek, futnak haza átöltözni a bankettre. Hat óra felé már a java visszaszivárgott. Eszegetnek az asztaloknál, nyitogatják az üdítő üvegeket az ajtófélfákon. Fél óra alatt minden csupa ragacs és ételmaradék. Utóbbiból nem csak a terem aljára jut, kerül bőven az ablakok alá is, ahol haverok várnak beosonásra (villámhárító és nyitott emeleti ablak segédletével), addig is a hulló süteményeket kapkodják. Néha üveg is esik, aztán röpül a bokorba. A zene nehezen akar összejönni, amikor végre felhangzik, még korántsem a tánc kezdetét jelenti. Csak néhány fiú kezd lelkesen-zavartan "homizni". Néhány szám után megjelennek dacos-sértődött arccal az első párok, aztán csak beindul a diszkó, belemelegszik mindenki, fokozódik a hangulat és a szemét. Időnként eltűnedeznek titkos helyekre, rejtett üvegekből szeszt isznak. Ketten hányni is fognak a végén.

Mitől ilyen ez az iskola? A tanárok alulfizetett, ellenőrizetlen, felelőtlen, önmaguk és mások energiáit herdáló, fáradt és fárasztó, érdektelen, unott alkalmazottak. Alkalmazójuk, az egyszemélyes felelős igazgató klasszikus bürokrata, aki megelégszik a kartotékok naprakész vezetésével, az iskolatanácsot jelentéktelen, mindenre rávehető szülőkből állítja össze, rutinosan (rémulten?) kapja félre tekintetét, ha valami nem felel meg a papírfomának.

Az önkormányzat, amely őt látta legalkalmasabbnak, a helyi lakosok érdekképviselőjét, a helyi élet szolgálatát sokadik helyre teszi az ellátandó feladatok sorában. Az oktatási kormányzat pedig immár a harmadszorra rugaszkodik neki - mit sem tanulva első két próbálkozása totális csődjéből -, hogy ezúttal a minőségvezérlés jelszavával költsön százmilliókat a vezérlőterem kapcsolóinak áthuzalozására. Amivel persze egyáltalán nem akarom azt mondani, hogy ne törekedne iskolánk felrázására, de a kapcsolóterem és a műhely között még mindig hiányos a vezetékrendszer.

A másik iskola nem ilyen.

(- Szervusztok, gyerekek! Én leszek az új matektanár. Engem Kovács Jánosnak hívnak. És titeket?

- Minket nem!)

A portán tanulók ülnek, egyik a telefonközpontos, másik a látogató adatait írja egy füzetbe, harmadik majd elkíséri, ahová menni akar. Az igazgató urat keressük.

- Most Géza bácsi az igazgató.

- Hogyhogy most?

- Minden évben váltanak.

Az ajtó mögött jó nagy könyvespolc, előtte három gyerek kuporog, hasal nagy könyvekben keresgélve, ütött-kopott bútorok, az ablak előtti számítógépen a képernyőkímélő fut, az igazgató úr a műhelyben van.

- Mindjárt jön, kitört az egyik műanyag persely a székláb görgőjéből, esztergál helyette egy másikat.

- Az igazgató?

- Hát, ha az ő székének tört ki a lába?

Aztán a megérkező Géza bácsitól megtudjuk, hogy az iskolának nincs klasszikus értelemben vett karbantartója, mert amit egy jó technikatanár nem tud megcsinálni néhány nyolcadikkal, ahhoz már úgymint külső szakember kellene. Ha úgy vesszük, a technikatanár végül is karbantartói feladatokat is ellát, ezért valami több pénz is kap, de nem ez az igazi fizetsége, hanem a műhely.

- Tudod, mi nem vagyunk olyan gazdagok, hogy mondjuk, bútorokat vegyünk. Megvesszük a szerszámokat, anyagokat, megcsináljuk. Kb. annyiba kerül, mintha vettük volna, de a szerszám megmarad. A következő tétel már negyede a bolti árak. Aztán akinek van, annak ugye adatik. A szülők látják, hogy van mihez hozzátenni, összejött egy vas- és faipari alapműhely, az ehhez vonzódo gyerekek legszívesebben itt is aludnának. A technika szakos kolléga ugyan már csak rész munkaidőben dolgozik itt, egyre terebélyesebb az innen indult magánvállalkozása, de már ott van mellette az utódja.

Aztán megtudjuk, hogy nincs portás, nincs karbantartó, de még takarító sincs. Van egy asszisztens, aki napi két órát takarít is, folyosót, WC-t, de igazából a gyerekek takarítanak. Minden teremnek van tanár és tanuló felelőse. Na, persze, ha az asszisztens valami sürgős feladatot kap, akkor az takarít helyette, akinek épp dolgozik.

Hát akkor nézzük a termeket. Kezdjük a nyelvi laborral. Ja, az nincs. Te laborban tanultál magyarul? Nyelvet tanulni leghatékonyabban élethelyzetekben lehet. Számítógépterem? Az ugyan van, de ugyanilyen fontosak a szaktermi, tantermi terminálok, hisz bármelyik órán szükség lehet egy kis gépi segítségre, letöltésre.

A technikateremről, műhelyről már esett szó, itt homályosul el néhány apuka szeme, az eszterga, szalagfűrész, gérvágó, gyalugép, asztali maró, lánghegesztő és társai láttán. Tehát itt készült a karácsonyi ajándék gyertyatartó. A raktárban meg több köbméternyi faanyag, vasak és rejtélyes gépezetek.

“-Hát ez? Vagy valami, vagy megy valahova!”

A kézműves teremben kevesebb a gép, de ami anyagot el tudunk képzelni, az mind itt lapul kötegelve, dobozolva, kiterítve vagy bepréselve.

A rajzteremben saját készítésű rajzbakká, illetve festőbakká alakítható tanulóasztalok. Egy sarokban összecsucskható festőállványok, egy nagy linóprés meg egy gyorsnyomó. Ezzel percenként hatot tudnak nyomni, de a szertárban lévő téglajsajtóval a dupláját, és persze sokkal kényelmesebben. Igaz, hosszabb a gép beállítása. Számítógép, szkennel, nyomtató, videokamera, lejátszó és persze a sok kézi eszköz. Festékek, mintázó állványok, szemléltető sorozatok, képzőművészeti könyvtár. Faliújság ugyan nincs, minden centit bepölcöztak, csak egy nagy, bútorlapokkal borított falfelület maradt szabadon, most épp egy camera obscura kép alakul rajta, de a számítógépen ott vannak a gyerekek munkái, gazdagon fejlesztett három távpontos perspektív szerkesztések férnek meg békésen a festékontési performance-ekkel.

A biológiai terem mellett szobányi madárpöde, akváriumok, terráriumok, az aulát madárszó tölti be.

- Hát, eleinte kicsit ettük magunkat, de ezek a papagájok a szabadban is egy fa lombkoronájában élnek az életüket.

Ha tanórára lennénk hivatalosak, lehet, hogy egy rendes kis órát látnánk, keményen kézben tartott, betanítási módszerrel folyó bevezetést, de az is lehet, hogy észre sem vennénk, hol végződött a szünetbeli szakmai konzultáció, és hol kezdődött az egyéni munkaterv szerint zajló kreatív feladatmegoldó munka. Ilyenkor az óra vége is képlékeny. Van, aki kicsöngetés előtt öt perccel, más negyed órával utána jut egy olyan ponthoz, ahol értelmesen felfüggeszthető a munka.

- A hagyományos iskola kissé szűkített didaktikai sávon mozog. Mi sem mondjuk, hogy már nincs hova fejlődünk, de azért kissé hatékonyabbak vagyunk. Persze könnyebb frontálisan lezavarni egy órát. Most itt például a kollégának még egy órája rá fog menni a tanuló mappák átnézésére, az üzenőcédulák megírására, viszont nem kell osztályoznia vagy értékelnie, így időben majdnem ugyanott van. Mindig zavartan ráztam a fejem, amikor a számokkal történő osztályzás helyébe lépő szöveges értékelésről hallottam regélni. Na, persze,

még mindig jobb, de az a legjobb, amikor mindez nem a munka után, hanem közben, a munka szerves részeként esik meg.

Farsang? A farsang itt az osztályokban kezdődik. Mindenki annak öltözik, aminek akar, amilyen szerepet szívesen játszana egy délutánon át. Valami kerettörténet összehozza a szereplőket. Például kisül egy időgép tér-idő sűrítő mezeje, és a világ különböző helyszíneiről, különböző időpontokból, begyűjt néhány személyt. A játékmester, ismerve, ki minek öltözik, elrejt néhány játékötlötet, illetve, mondjuk, egy király udvarmesterének szerepéből kézben tartja az eseményeket. A teljes spontaneitás ugyanis könnyen oda vezethet, hogy egy gengszter csoport rögtön az elején lemészárol mindenkit. Ezt ugyan egy varázsló visszacsinálhatja, "engem nem fog a golyó" felkiáltással, de mi van, ha a gengsztereket meg a varázslat nem fogja? (Bőséges gyermekkori emlékeim vannak a szerepjátékok gyors elfajulásáról.) Választhatnak persze egy filmet, mesejátékot is, lehetnek a Gyűrűk Ura szereplői, ez esetben bármi történhet a még meg nem írt részekből. (Egyébként állandósulna a: "- Nem is így volt"-kisiklás.) Bármit választanak is, sok tánc lesz közben, a táncokat tréfás játékok tarkítják, majd jöhet az osztályok levonulása a tornaterembe, megmutatják magukat egymásnak, és közösen táncolnak tovább.

Mitől más ez az iskola?

Először is a tanárok érdekeltek, vagy mert magánintézmény, ha elmaradnának a gyerekek, elfogyna a munkájuk, vagy mert ilyen a "felállás", nem az utcáról esnek be az új kollégák, feladatra jelentkeznek, és ha mégsem válnának be, akkor bizony kénytelenek új munkahely után nézni. A feladat pedig, amire jelentkeznek: az adott gyerekcsoport belső energiáinak, értékeinek megőrzése, kibontakoztatása. Az igazgató itt nem egyszemélyes vezető, nem felettes én, hanem a csapat tagja, a legtapasztaltabb tanár, aki pontosan tudja, mitől marad lendületben a csapat. Az iskolaszékhelyen a nevelési dolgokban legjártasabb szülők vállalnak feladatokat, az önkormányzat munkáját értékszemponatok igazgatják, az oktatási kormányzat persze itt is erőködik, próbálja jobban tudni a dolgokat, de itt sem jár nagyobb sikerrel, mint a másik iskolában.
